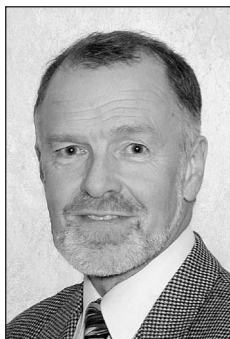

Eldri verkefni

Jóhann Heiðar
Jóhannsson

johannhj@landspitali.is

UMFJÖLLUN UM **exposure** í undanförunum pistlum hefur ýtt til hliðar ýmsum verkefnum sem verið hafa í biðstöðu, hvað varðar umfjöllun og úrlausn, í langan tíma. Reyndar er það svo að ýmsum íðorðaverkefnum er svarað að bragði í síma eða með tölvupósti og mörg af þeim svörum rata aldrei inn í pistlana. Öllum svörum, nema einföldustu uppflettingum í prentaða safninu, er þó á einhvern hátt haldið til haga. Hugmyndin er að þessi verkefni og úrlausnir þeirra verði að lokum hluti af endurskoðaðri útgáfu Íðorðasafns lækna. Í pistlum birtast umfjallanir og úrlausnir, sem undirritaður vill vekja athygli á og telur að eigi almennt erindi til lækna, og einnig ýmis konar beiðnir um athugasemdir eða aðstoð. Rétt er að ítreka að viðbrögð lækna við tillögum eru mikils virði, ekki síst þegar tilteknum tillögum er hafnað og útskýrt er hvers vegna þær gefa ekki rétta mynd af fyrirbærinu. Um smekk má svo endalaust deila.

Capsule enteroscopy

Helgi Sigmundsson, læknir, sendi tölvupóst frá Bandaríkjunum og spurði hvort til væri íslenskt heiti á nýrri rannsóknaraðferð sem beitt væri í meltingarlækningum, **video capsule enteroscopy** eða **capsule enteroscopy**. Helgi sagði frá því að aðferðin hefði verið viðurkennd til rannsókna á blæðingum af óþekktum uppruna í meltingarvegi og gerði hann ráð fyrir að ábendingum myndi fjölga þegar notagildið kæmi betur í ljós. Til dæmis mætti fylgjast með afdrifum ígrædds smágirnishluta og staðsetja bólgubreytingar í ýmsum útbreiddum sjúkdómum í meltingarvegi. Heiti á þessari rannsókn fannst ekki í Íðorðasafni lækna og beðið var um nánari lýsingu.

Aðferðarlýsing

Lykiltækið er örsmá, einnota myndavél, sem sjúklingurinn gleypir og er látin taka röð mynda af slímhúð meltingarvegarins á leið sinni niður að endaparmsopi. Vélinni er komið fyrir í hylki, **capsule**, sem vegur um 4 g og mælist um 2,5 sm á lengd. Auk myndavélarinnar inniheldur hylkið rafhlöður og ljósgjafa þannig að taka má litmyndir af landslagi meltingarvegarins. Vélin er virkjuð eftir inntökuna og mun eftir það geta tekið tvær litljósmyndir á sekúndu meðan rafhláðan endist. Í hylkinu er einnig sendir, sem sendir myndirnar jafnóðum til móttökubúnaðar sem komið er fyrir á sjúklingnum í belti eða beisli. Eftir að myndatökunni er lokið má hlaða myndröðinni inn í tölvu og skoða myndirnar á skjá til að leita uppi sjúklegar breytingar.

Garnaspeglun

Fyrstu viðbrögð undirritaðs voru þau að þýða orðhlutana hvern fyrir sig. **Enteroscopy** verður þannig **garna-** eða **þarmaspeglun** og **video capsule entero-**

scopy gæti þá fengið heitið **myndhyllisgarnaspeglun** eða **garnaspeglun með myndhylli**. Hylkið má með sama lagi nefna **myndhylli** eða **speglunarhylli**. Skoðun tiltekinna hluta meltingarvegar má einnig gefa til kynna með viðeigandi tilbrigðum í aðgerðarheitinu, **magaspeglun með myndhylli** og **ristilspeglun með myndhylli** og almennt má nefna aðgerðina **myndhyllispeglun**.

Holsjárhylli

Ásgeir Theódórs, meltingarsérfræðingur, fékk veður af umræðunni og rifjaði upp fyrri umfjöllun um íslensk heiti á **scopia** (Læknablaðið 1997; 83: 690). Fram kom þá að íslenska orðið speglun væri almennt viðurkennt og mikið notað, þó ekki væri það eðlisfræðilega hárnákvæmt. Í þeirri umræðu var einnig rætt um almenna heitið á því tæki sem notað er, **scope**, og fram komu heitin **-sjá**, til dæmis **augnsjá**, **eyrnasjá** og **nefsjá**, og **holsjá**, til dæmis **magaholsjá** fyrir **gastroscope** og **smáholsjá** fyrir **miniscope**.

Að þessu sögðu vildi Ásgeir nefna hylkið **holsjárhylli** og rannsóknaraðferðina **mjógirnirannsókn með holsjárhylli**. Um það er ekki nema gott eitt að segja.

Kransæðaheilkenni

Guðmundur Þorgeirsson, hjartalæknir, hafði samband og óskaði eftir umfjöllun um nýtt hugtak, **acute coronary syndrome**. Undirritaður sá engin vandkvæði á því að þýða orðrétt og nefna fyrirbærið **brátt kransæðaheilkenni**.

Nýjar og sértækar rannsóknaraðferðir leiða stundum til þess að skilgreining vel þekktra sjúkdómsfyrirbæra er tekin til endurskoðunar og að áður viðtekin heiti duga ekki til að lýsa samfelldum sjúkdómsferli. Ýmis klínísk fyrirbæri eru flokkuð að nýju og hver undirflokkur verður að fá viðeigandi heiti, þannig að ljóst sé hvað við er átt í fræðilegum samamburði. Kransæðasjúkdómurinn, **coronary heart disease**, er eitt dæmið um slíkt. Í þeim sjúkdómi leiðir kransæðarmein, oftast æðakölkun og blóðsegi, til blóðþurrðar, **ischemia**, í hjartavef. Helsta einkennið er brjóstverkur, **hjartaöng**, og alvarlegasta afleiðing umtalsverðar blóðþurrðar er frumudaði í hjartavöðva, eða svonefnt **fleygdrep**, **infarct**, sem getur að lokum dregið sjúkling til dauða. Klínískar rannsóknir, svo sem hjartalínurit og lífefnamælingar á blóði, gefa til kynna að ferlinum frá brjóstverk til fullmyndaðs fleygdreps megi skipta í mismunandi stig. Hugmyndin er sú að hvert stig gefi til kynna ákveðinn sjúkdómsframgang og vísi til þeirra meðferðarráða sem best eiga við. Heitið **brátt kransæðaheilkenni** á því að gefa nýja sýn á samfelldan sjúkdómsferil en ýmis undirheiti, sem ekki verða rædd hér, munu síðan afmarka einstök stig hans.

Jóhann Heiðar er læknir á Landspítala Hringbraut.